

Akuta situationer i samband med tandvårdsbehandling, FTV

Innehåll

Syfte och omfattning	2
Bakgrund	2
Mindre allvarliga tillstånd	3
Svimning	3
Epilepsi	3
Diabetes med hypoglykemi	3
Hyperventilation	3
Kärlkramp, angina	3
Lindrig allergisk reaktion	4
Allvarliga tillstånd	5
Akut hjärtsjukdom, stroke med andningsdepression, akuta luftvägsstopp	5
Allvarlig allergisk reaktion	5
Akutväskan	7
Dextrosol	7
Läkemedel	7
EpiPen 0,3 mg och EpiPen Jr 0,15 mg	7
Betapred, kortison, tablett 0,5 mg	7
Aerius, desloratadin, antihistamin, tablett 5 mg (effekt inom 30–60 min).	7
Aerius, desloratadin, antihistamin, oral lösning 0,5 mg/ml	8
Syrgas	8
Utrustning på kliniken	8
Referenser	8
Dokumentöversikt	8

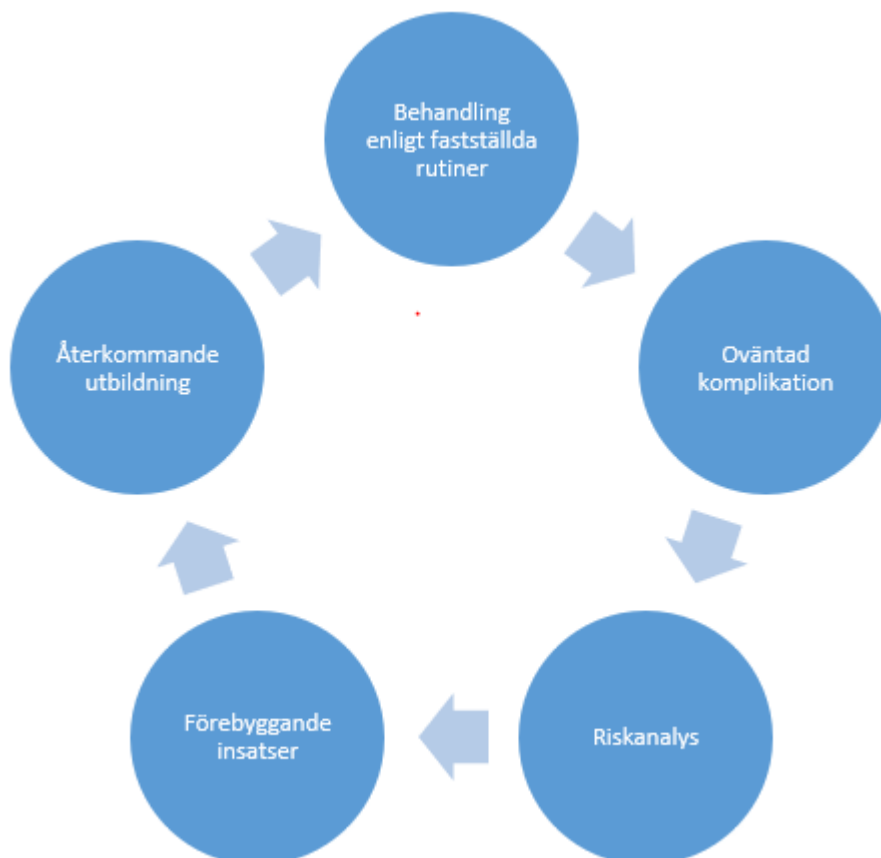
Syfte och omfattning

Denna riktlinje avser rutiner, läkemedel, utbildning och utrustning för omhändertagande av patienter som drabbas av oväntade medicinska komplikationer under tandbehandling inom Folk tandvården i Uppsala län.

Bakgrund

Det är väsentligt att samtlig tandvårdspersonal är väl förtrogen med de rutiner, den utrustning och de läkemedel som är aktuella att använda vid akuta situationer. Därför ska samtlig personal genomgå regelbunden utbildning och repetition med praktiska övningar enligt fastställd plan.

Alla patienter ska ha hälsodeklarationen ifylld. När avvikande reaktioner inträffar skall utredning av det inträffade genomföras och åtgärder vidtas för att förhindra en upprepning.

Mindre allvarliga tillstånd

Svimning

Symptom: Blekhet, kallsvetteningar. Yrsel. Kortare medvetandeförlust.

Åtgärd: Sänk huvudändan med benen i högläge. Lätta på krage. Frisk luft kan kännas skönt för patienten, exempelvis via ett öppet fönster. Förebygg: Komplettera anamnes. Annan medicinsk åkomma? Allergier? Ätit/druckit dåligt? Ge vätska/socker. Rädsla/oro? Identifiera vad som oroar patienten i behandlingen. Smärta? Ge mer smärtstillande. Överväg Midazolam i lågdos som anxiolys vid framtida behandling.

Epilepsi

Symtom: Anfall med kramper. Kan vara lokalt, exempelvis i en hand eller ben, eller mer generella kramper.

Åtgärder: Patient ska om möjligt läggas på golvet i stabilt sidoläge.
Ring 112 om kramperna inte ger med sig.

Förebygg: Planera behandling så att utlösande faktorer kan undvikas.

Diabetes med hypoglykemi

Symptom: Kallsvettekning, tremor, yrsel, hunger, medvetlöshet.

Åtgärd: Ge druvsocker eller saft. Om tillståndet inte förbättras inom 5 min: Ring 112.

Förebygg: Planera behandlingen till rätt tid på dagen för patienten.

Hyperventilation

Symptom: Orolig patient, hög andningsfrekvens, hjärtklappning, svimningskänsla, stickande känsla runt munnen och i händerna. Kan utvecklas till kramper.

Åtgärd: Lugna patienten. Instruera om långsamma andetag.

Förebygg: Lugnt omhändertagande. Överväg Midazolam i lågdos som anxiolys vid framtida behandling.

Kärlkramp, angina

Symptom: Tryck över bröstet. Bröstsmärta som kan stråla ut i arm och upp mot käke. ångest. Trångt att andas.

Åtgärd: Ge nitroglycerin om patienten har med sig det. Patient får lugnt sitta i egen bekväm ställning. Lossa åtsittande kläder. . Ring 112 om smärtan tilltar och/eller allmänpåverkan.

Förebygg: Överväg tid på dagen och eventuell Midazolam premedicinering som anxiolys (lugnande). Se till att miljön är så lugn som möjligt.

Lindrig allergisk reaktion

Symptom: Klåda, svullnad, hudutslag, nästäppa, nysningar, rinnsnuva, kliande ögon etc.

Åtgärd: Avbryt pågående behandling och ge två antihistamintabletter/oral lösning. Om patienten har egen allergimedicin så ges denna.

Förebygga: Det är viktigt att uppmärksamma patienter som har allergi mot läkemedel och tandvårdsprodukter för att förhindra onödig exponering för allergen.

Dokumentera ALLTID allergier i hälsodeklarationen.

Indikation	Läkemedel, beredningsform, styrka	Dosering, administreringsätt, maxdos	Övrigt
Anafylaktisk reaktion	Aerius (desloratadin) (antihistamin) oral lösning 0,5 mg/ml	Barn <6 år 2,5 ml peroralt	Effekt inom 30–60 min. Går att upprepa efter 1 timme om kvarstående symptom.
Anafylaktisk reaktion	Aerius (desloratadin) (antihistamin) tablett 5 mg	Barn 6–12 år 1 tablett á 5 ml ELLER 5 ml oral lösning 0,5 mg/ml	Effekt inom 30–60 min.
Anafylaktisk reaktion	Aerius (desloratadin) (antihistamin) tablett 5 mg	Vuxna och barn >12 år 2 tabletter á 5 mg ELLER 10 ml oral lösning 0,5 mg/ml	Effekt inom 30–60 min.

Allvarliga tillstånd

Akut hjärtsjukdom, stroke med andningsdepression, akuta luftvägsstopp

Åtgärd: Ring 112. Kontrollera att patienten inte har något i munhålan som hindrar fria luftvägar. Se till att patienten ligger ned på golvet så att det går att hålla fria luftvägar/ge adekvat HLR. Starta HLR vid hjärtstopp och luftvägsstopp.

Allvarlig allergisk reaktion

Svullnad i läppar, mun och tunga, andningsbesvär och kraftig yrsel. Be om hjälp och larma 112. Ge Betapred (kortison), 10 tabletter upplösta i någon matsked vatten. Effekten kommer efter någon timma. Ge gärna Adrenalinpenna vill allvarligare reaktion, allergisk chock eller anafylaxi.

Symtom på anafylaktisk reaktion	Vid lindrig till måttlig överkänslighetsreaktion	Vid allvarlig allergisk reaktion
Luftvägar Svullnad och klåda i tunga, läppar och hals, sväljningssvårigheter, andningssvårigheter Cirkulation Kallsvett, blekhet, hjärklappning, blodtrycksfall Allmänna Inre oro, obehagskänsla, yrsel, svimningskänsla och illamående Hud Klåda, rodnader, nässelutslag, svullnader	Ge kortison och antihistamin	<ol style="list-style-type: none"> 1. Avbryt tandbehandlingen 2. Lagg patienten ned – sänk huvudändan och höj fotändan. Se till fria luftvägar. Hastig uppresning av patienter med anafylaxi kan leda till livshotande blodtrycksfall. Vid helt medvetlös patient, lagg ned på golvet i stabilt sidoläge för att säkra fria luftvägar. 3. Vid andnöd, larma 112. 4. Ge adrenalin intramuskulärt med Adrenalinpennan. Kontrollera och följ andning och cirkulation, puls och blodtryck 5. Starta hjärt-lungräddning vid andnings- och cirkulationsstillestånd (medvetlös eller livlös). 6. Om möjligt, ge kortison Betapredtabletter upplösta i några matskedar vatten (5–10 ml). Därefter kan även Aeries antihistamin ges.

	Läkemedel, beredningsform, styrka	Dosering, administreringsätt, maxdos	Övrigt
Anafylaktisk reaktion	Emerade/ EpiPen Jr/ Anapen Jr/ Jext (adrenalinpenna) Förfylld injektionspenna 150 mikrogram	Barn <20 kg 1 injektionspenna, intramuskulärt på lårets utsida. Max 2 doser/24 h.	Vid symtom såsom kraftig urtikaria, andnöd, hypotension, allmänpåverkan, kraftiga buksmärtor och kräkningar. Kan upprepas 1 gång efter 5–10 minuter vid otillräcklig effekt. Effekt inom 5 min.
Anafylaktisk reaktion	Emerade/EpiPen/ Anapen/Jext (adrenalinpenna) Förfylld injektionspenna 300 mikrogram	Vuxna och barn ≥20 kg 1 injektionspenna, intramuskulärt på lårets utsida. Max 2 doser/24 h.	Vid symtom såsom kraftig urtikaria, andnöd, hypotension, allmänpåverkan, kraftiga buksmärtor och kräkningar. Kan upprepas 1 gång efter 5–10 minuter vid otillräcklig effekt. Effekt inom 5 min.
Indikation	Läkemedel, beredningsform, styrka	Dosering, administreringsätt, maxdos	Övrigt
Anafylaktisk reaktion	Betapred (betametason) (kortison) löslig tablett 0,5 mg	Barn <6 år 6 tabletter, peroralt.	Tabletterna kan lösas upp i 5–10 ml vatten innan administrering. Effekt efter 1,5–3 h.
Anafylaktisk reaktion	Betapred (betametason) (kortison) löslig tablett 0,5 mg	Vuxna och barn ≥6 år 10 tabletter, peroralt.	Tabletterna kan lösas upp i 5–10 ml vatten innan administrering. Effekt efter 1,5–3 h.

Akutväskan

Innehållet i akutväskan ska tillgodose folktandvårdens behov av läkemedel vid akuta tillstånd som kan uppstå på en tandvårdsklinik.

Dextrosol

Vid hypoglykemi

Druvsocker (Dextros)

<6 år 1–2 bitar

6–10 år 2 bitar

11–14 år 3 bitar

15 år-vuxen minst 4 bitar

Vid diabetes kan fler druvsockerbitar behövas tills patienten vaknar och mår bättre.

Läkemedel

Det basala behovet av läkemedel som är ett absolut krav för varje klinik omfattar nedan listade läkemedel.

EpiPen 0,3 mg och EpiPen Jr 0,15 mg

EpiPen adrenalinpenna dosering vuxna samt barn >30 kg: 0,3 mg (effekt inom 5 min upprepa, vid behov var 10:e min).

EpiPen jr adrenalinpenna dosering barn <30 kg: 0,15 mg (kan ges till barn från 7,5 kg).

Minst **två** pennor av varje sort måste lagerhållas. Alternativa fabrikat finns med annan hållbarhetstid. Samtlig personal måste vara väl förtrogen med hur det aktuella fabrikatet på pennan fungerar.

Betapred, kortison, tablett 0,5 mg (effekt efter 1,5–3 timmar).

Dosering: Vuxna och barn över 10 kg: 10 tabletter (0,5mg) löses i ett glas med vatten.

Aerius, desloratadin, antihistamin, tablett 5 mg (effekt inom 30–60 min).

Dosering:

Vuxna och barn > 12 år: 2 tabletter à 5 mg (motsvarar dubbel normaldos).

Barn 6–12 år: 1 tablett à 5 mg

Barn <6 år: 10 ml oral lösning 0,5 mg/ml

Aerius, desloratadin, antihistamin, oral lösning 0,5 mg/ml (effekt inom 30–60 min).

Dosering:

Vuxna och barn > 12 år: 10 ml oral lösning 0,5 mg/ml

Barn 6–12 år: 5 ml oral lösning 0,5 mg/ml

Barn 1–5 år: 2,5 ml oral lösning 0,5 mg/ml

Går att upprepa efter 1 timme om kvarstående symptom.

Syrgas

* Syrgas med oxymask, öppen i patientens storlek och pulsoximeter ska finnas på kliniken.

Starta syrgas om saturation under 90%. Följ saturationen (syresättningen) med pulsoximetern på patientens finger.

Om lungfrisk - börja med 2–3 liter/min och öka succesivt till målsaturation, minst 94% och högst 98%.

Om KOL - börja med 1–2 liter/min och öka succesivt till målsaturation, minst 88% och högst 92% (ska ej överstiga 92% pga. risk för koldioxidretention)

Utrustning på kliniken

Pulsoximeter

Automatisk blodtrycksmätare

Hjärtstartare i förekommande fall

Syrgasmasker

	SYRGASMASK ÖPPEN BARN S M FAST SL 2M OXYKID 41269	SWERECO AB OK-7025-8	25 ST 38 KR/ST	Apotekstjänst
	SYRGASMASK ÖPPEN VUXEN M M FAST SL 2M OXYMASK 63101	SWERECO AB OM-7025-8	25 ST 38 KR/ST	Apotekstjänst

Referenser

[Tandvårdens läkemedel 2024–2025.Regionuppsala.se](https://www.regionuppsala.se/tandvardens-lakemedel-2024-2025)

[FASS](#)

Dokumentöversikt

Författare:

Akuta situationer i samband med tandvårdsbehandling, FTV

DocPlus-ID: DocPlusSTYR-14698

Version: 5

Handlingstyp: Instruktion/Rutin

Anna-Cari Lindh

Granskare:

Sara Lei, medicinsk rådgivare, specialistläkare i internmedicin, HSA Region Uppsala.

Datum

2025-03-11

2021-07-14 Anna-Cari Lindh har tagit bort Stesolid klysma från akutläkemedlen då tandläkare inte får ordinera detta för att häva kramper.

2022-03-30 Bita Lindekrans uppdaterade Tandvårdens läkemedel 2022–2023

2024-08-28 Bita Lindekrans, tillgänglighetsanpassning av dokument. Samt ny länk till tandvårdens läkemedel 2024–2025.

2024-12-05, Anna-Cari Lindh har i samråd med Charlotta Nelsson och Ove Andersson reviderat dokumentet, lagt till tabell över åtgärder och läkemedel vid anafylaktisk chock samt lagt till läkemedlet Caredin, 5 mg.

2025-03-12, Anna-Cari Lindh har tillsammans med Sara Lei, medicinsk rådgivare, specialistläkare i internmedicin, HSA Region Uppsala, uppdaterat detta dokument. På hennes avrådan har Caredin ersatts med Aeries. Syrgas rekommenderas inte längre vid kärlekskramp varför detta strukits.